
Konejte v oblasti inkluzivního vzdělávání

Pohledy a návrhy delegátů

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

KONEJTE V OBLASTI INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Pohledy a návrhy delegátů

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání (dále jen „Agentura“) je nezávislá organizace s vlastním řízením podporovaná členskými státy Agentury a evropskými institucemi (Komisí a Parlamentem).

Spolufinancováno z
programu Evropské
unie Erasmus+

Podpora Evropské komise při přípravě této publikace nepředstavuje zaštitění obsahu, který reflektuje pouze stanoviska autorů, a Komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

Názory vyjádřené jakoukoli osobou v rámci tohoto dokumentu nutně nereprezentují oficiální názory Agentury, jejích členských států ani Evropské komise. Evropská komise nezodpovídá za jakékoli využití informací v tomto dokumentu:

Editoři: Victoria Soriano a Mary Kyriazopoulou, personál Agentury

Výtahy z dokumentu jsou povoleny, pokud je jasně označen zdroj. Tato zpráva by měla být označována následujícím způsobem: Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání, 2016. *Konejte v oblasti inkluzivního vzdělávání: Pohledy a návrhy delegátů*. Odense, Dánsko: Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání

K dosažení lepší přístupnosti je tato zpráva k dispozici ve 23 jazycích a v přístupném elektronickém formátu na webové stránce Agentury: www.european-agency.org.

ISBN: 978-87-7110-595-7 (elektronická verze)

ISBN: 978-87-7110-572-8 (tištěná verze)

© **European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2016**

Sekretariát
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel. č.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelář v Bruselu
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel. č.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
ÚVOD	6
POHLEDY A NÁVRHY MLADÝCH DELEGÁTŮ.....	8
Klíčové zprávy a doporučení.....	9
1. <i>Vše o nás s námi</i>	9
2. <i>Bezbariérové školy</i>	10
3. <i>Bourání stereotypů.....</i>	13
4. <i>Rozmanitost je směs, která funguje díky inkluzi.....</i>	16
5. <i>Stát se plnohodnotnými občany.....</i>	19
ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY	21

Obrázek 1: Vlajky členských zemí Agentury

PŘEDMLUVA

Členské státy Evropské agentury pro speciální a inkluzivní vzdělávání (dále jen „Agentura“) se rozhodly uspořádat v r. 2015 evropské slyšení.

Agentura takovou událost pořádala po čtvrté. Dvě z předchozích evropských slyšení byla pořádána v Evropském parlamentu v Bruselu (v r. 2003 a 2011), zatímco třetí bylo pořádáno v portugalském parlamentu ve spolupráci s portugalským Ministerstvem školství a portugalským předsednictvím v Radě Evropské unie (v r. 2007).

Událost byla v roce 2015 pořádána v úzké spolupráci s předsednictvím Lucemburska v Radě Evropské unie a Lucemburským ministerstvem pro vzdělávání, děti a mládež.

Dvaasedmdesát mladých lidí, jak se speciálními vzdělávacími potřebami a/nebo zdravotním postižením, tak bez nich, bylo pozváno, aby se zamysleli a diskutovali o implementaci inkluzivního vzdělávání v jejich vzdělávacím prostředí. Výsledky jejich diskuzí vedly k získání dobrých příkladů činností týkajících se inkluzivního vzdělávání.

Události se zúčastnilo přibližně 250 účastníků a zástupců zúčastněných stran z 28 členských států Agentury společně s osobami zodpovědnými za určování politiky a mezinárodními ústavy.

Agentura připravila tuto zprávu na základě diskuzí mladých lidí a výsledky byly představeny na plenárním zasedání.

Pro Agenturu bylo ctí a potěšením organizovat tuto událost. Zejména bychom chtěli poděkovat 72 mladým delegátům i jejich rodinám, učitelům a podpůrnému personálu, ministerstvům školství, zástupcům evropských i mezinárodních organizací a nakonec i lucemburskému Ministerstvu pro vzdělávání, děti a mládež za jejich účast a odhodlání. Bez těchto účastníků by nebyla organizace tak důležité události možná.

Per Ch Gunnvall
Předseda

Cor J.W. Meijer
Ředitel

ÚVOD

16. října 2015 hostilo předsednictví Lucemburska v Radě Evropské unie čtvrté slyšení Agentury s názvem Inkluzivní vzdělávání – konejte!. Dvaasedmdesát mladých lidí z celé Evropy, jak se speciálními vzdělávacími potřebami a/nebo zdravotním postižením, tak bez nich, mělo příležitost diskutovat o tom, jak je v jejich školách a komunitách zajištěno inkluzivní vzdělávání.

Ve svém zahajovacím projevu se Claude Meisch, lucemburský ministr pro vzdělávání, děti a mládež, zmínil o vydání *Lucemburské charty* v r. 1996. Tato charta byla výsledkem evropské spolupráce v oblasti školské integrace. Ministr dále vyjádřil spokojenost s tím, že téměř 20 let po vydání této *charty* Lucembursko koordinuje *Doporučení Lucemburska*, která jsou výsledkem slyšení uskutečněného v roce 2015, a která představil svým kolegům v Radě ministrů školství 23. listopadu 2015. Pan Meisch požádal mladé delegáty, aby využili příležitosti otevřeně vyjádřit své názory, aby představili inkluzivní opatření, která jim ve školách pomáhají, i aspekty, které je třeba vylepšit. Také zdůraznil hlavní pokroky a vylepšení týkající se inkluze ve vzdělávacím systému Lucemburska.

Marianne Vouelová, ředitelka Speciálně pedagogického oddělení lucemburského Ministerstva pro vzdělávání, děti a mládež, ve své prezentaci výslovně uvedla, že odborníci a tvůrci politiky se zabývají stejnými problémy jako studenti a že usilují o zvýšení kvality vzdělávání. Je třeba klást důraz na studující s komplexnějšími potřebami, protože i oni si zaslouží zviditelnit. Dále zdůraznila, že každý je jiný a každý má také jiné potřeby. Jednou z hlavních výzev vzdělávacího systému je příslušným způsobem rozpoznávat tuto rozmanitost a reagovat na ni.

(Úplné znění prezentace zástupců Lucemburska je k dispozici na webové stránce slyšení: <https://www.european-agency.org/events/takeaction>.)

Cílem události bylo poskytnout větší kontrolu studujícím a zajistit jejich zapojení do formování vzdělávací politiky. Myšlenka byla taková, že studující ve věku 15–16 let z 28 členských států Agentury, představí implementaci inkluzivního vzdělávání ve svých školách a pomohou identifikovat pokrok dosažený v oblasti inkluzivního vzdělávání od prvního slyšení v r. 2003.

Toto slyšení vycházelo z výsledků tří předchozích slyšení Agentury, která se konala v Bruselu (v r. 2003 a 2011; <https://www.european-agency.org/events/young-views-on-inclusive-education-european-hearing-2011-brussels>) a v Lisabonu (v r. 2007; <https://www.european-agency.org/events/young-voices-meeting-diversity-in-education>). Předchozích tří slyšení se zúčastnilo více než 240 mladých lidí, kteří zastupovali středoškolské, odborné i vysokoškolské vzdělávání.

V rámci přípravy na událost byla 72 mladým účastníkům odeslána dokumentace s hlavními výsledky tří předchozích slyšení společně s několika otázkami k zamyšlení a diskuzi v jejich školách.

Otázky k diskuzi se týkaly zejména způsobů podpory ze strany škol ve vzdělávání, příkladů toho, jakým způsobem učitelé i spolužáci zohledňují jejich potřeby, přístupnosti, organizace třídy a návrhů způsobů, jak odstranit zbylé překážky inkluze.

V průběhu slyšení byli mladí studující rozděleni do šesti pracovních skupin a měli příležitost dále diskutovat o těchto klíčových problémech a otázkách, podělit se o vlastní osobní zkušenosti a také tlumočit názory svých vrstevníků.

Hlavní výsledky diskuzí v pracovních skupinách byly prezentovány na plenárním zasedání jako klíčové zprávy a tvořily základ formulování *Doporučení Lucemburska*.

Obrázek 2: Mladí delegáti a další zástupci na evropském slyšení

POHLEDY A NÁVRHY MLADÝCH DELEGÁTŮ

Výsledky slyšení v r. 2015 jsou v souladu s výsledky předchozích tří slyšení pořádaných Agenturou v r. 2003, 2007 a 2011 a vycházejí z těchto výsledků. Výsledky předchozích slyšení prokázaly pokrok v oblasti inkluzivního vzdělávání v různých evropských zemích.

Agentura vytvořila na základě hlavních výsledků diskuzí mladých studujících na předchozích slyšeních znalostní bázi. To také vedlo ke zvažování jistých principů při implementaci inkluzivního vzdělávání. Tyto principy zahrnují:

- **Doporučované principy v oblasti práv týkajících se následujících položek:**
 - *Respekt*: právo být respektován/a, být plně zapojen/a do všech rozhodnutí, která se mě týkají, nebýt cílem diskriminace.
 - *Kvalita a spravedlnost vzdělávání*: právo na získání kvalitního vzdělání, rovnost příležitostí v oblasti vzdělávání, získání příslušné podpory k umožnění úplného přístupu a účasti na vzdělávacích aktivitách a ve školách v rámci místní skupiny vrstevníků.
 - *Společenský a pracovní život*: právo na nezávislý život, na založení rodiny, na bydlení v přizpůsobené budově, na další studium (na univerzitě), na získání práce, nebýt oddělen/a od osob bez postižení ve všech oblastech života.
- **Klíčové principy týkající se výhod inkluzivního vzdělávání:**
 - Studující získá lepší sociální dovednosti, naučí se společnému životu s vrstevníky, bude silnější a nezávislejší díky boji s diskriminací a stereotypy, naučí se pečovat o sebe ve skutečném světě a bude lépe připraven na pozdější nalezení práce. Jde o první krok k tomu, aby se studující stal plnohodnotným členem společnosti. Inkluzivní vzdělávání prospívá všem – umožňuje otevřít úplně nový svět a rozmanitost přináší pozitiva.

V rámci slyšení v r. 2015 dali mladí lidé najevo celkovou spokojenost se svým vzděláváním. Také však zdůraznili existující slabiny v tomto vzdělávání a předložili několik konkrétních návrhů. Zpráva o situaci, kterou tito mladí lidé podali, byla společně s jejich návrhy shromážděna a shrnuta a tvoří základ *Doporučení Lucemburska*. Cílem Doporučení je podpořit implementaci inkluzivního vzdělávání jako nejlepší možnosti v případech, ve kterých existují příslušné okolnosti. Doporučení jsou soustředěna kolem pěti důležitých zpráv, které mladí lidé vyjádřili v průběhu svých diskuzí a představení výsledků.

Klíčové zprávy a doporučení

1. Vše o nás s námi

První zpráva, *Vše o nás s námi*, se týká přímého zapojení studujících do rozhodování, které se jich týká.

- Hlasy mladých lidí i jejich rodin by měly být vyslyšeny a vzaty v potaz při jakémkoli rozhodování, které se jich přímo nebo nepřímo týká.
- Je potřeba ptát se mladých lidí na jejich potřeby.
- Mládežnické organizace by měly být systematicky zapojeny.

Mladí lidé dali jasně najevo, že chtějí, aby byli společně se svými rodinami aktivně zapojeni a vyslyšeni před uskutečněním příslušných rozhodnutí, a že tato rozhodnutí musí brát ohled na jejich skutečné potřeby a přání. Také doporučují pozitivní výsledky plynoucí ze systematického zapojení různých mládežnických organizací a organizací sdružujících osoby s postižením. Tyto organizace mají podle delegátů klíčovou roli při jejich podpoře. Jejich studentské rady nebo studentské parlamenty na školách plní jinou roli. Účast a zapojení mladých lidí v těchto radách jsou vnímány jako důležitý způsob, jak se plně zapojit do školského života, a jsou důrazně doporučovány.

Příklady delegátů

Zapojení studujících a jejich rodin:

Při vytváření nových strategií je nutno zapojit mladé lidi (se speciálními vzdělávacími potřebami) do vytváření politiky na všech úrovních od vlády až po každodenní praxi. Brát v potaz individuální potřeby (Amund a Helene, Norsko).

Je velice důležité, aby byli rodiče zapojeni do rozhodování týkajících se jejich dětí (Jack, Spojené království – Severní Irsko; Kristina, Slovensko).

Rady studujících:

Mám pocit, že jsem zapojena do činnosti třídy. Jsem členkou studentské rady a byla jsem zvolena mými spolužáky. Mám podpůrného učitele, který mi poskytuje podporu (Andrea, Malta).

Ve škole máme radu žáků, která se soustředí na žáky se speciálními potřebami a spolupracuje s nimi. Děti, které jsou součástí školské rady, plní zvlášť aktivní roli (Agné a Kornelijus, Litva).

Váží si studentské rady, na které mohu projevit svůj názor na plánování (Blake, Irsko).

Saul byl zvolen za „chlapeckého předsedu“ (vysoká pozice v radě studujících) díky hlasům dětí ze školy (Alexander a Saul, Spojené království – Anglie).

Zapojení organizací:

V mé zemi máme národní asociaci. Díky této organizaci řešíme některé problémy. Titulky, které jsou velice důležité pro osoby se sluchovým postižením. Organizace opatřuje filmy titulky (Javier, Španělsko).

V mé zemi existuje velice dobrá organizace. Například pořádá vyučování pro žáky s postižením, kteří se nemohou zapojit do normálního vyučování. Díky organizaci získávají stipendium. Také máme další organizaci s názvem Domov pro nevidomé, která významným způsobem zlepšuje život osob se zrakovým postižením (Céline a Florence, Lucembursko).

V mé zemi existuje asociace pro nevidomé a osoby se sníženými zrakovými schopnostmi. Díky této asociaci mohu číst texty na počítači. Informace si mohu číst na iPadu nebo na počítači (Lorenzo a Matteo, Itálie).

V mé zemi existují zvláštní asociace pomáhající dětem s postižením. Tyto asociace podporují řešení problémů a úzce spolupracují s Ministerstvem školství (Georgia a Minas, Kypr; Stefanos a Georgios, Řecko).

V mé zemi existuje společnost pro osoby s dyslexií. Tato společnost vytvořila zvláštní webové stránky informující veřejnost o silných a slabých stránkách dyslexie (Erazem a Primož, Slovinsko).

Domnívám se, že bychom měli oslovit politiky a pokusit se pro tyto organizace získat co největší podporu. Tyto organizace sehrávají pozitivní roli v našich životech. Pomáhají nám chránit naše práva. Také nám pomáhají zvyšovat povědomí ve společnosti (Adrià, moderátorka, Španělsko).

2. Bezbariérové školy

Druhá zpráva, *Bezbariérové školy*, se týká odstranění všech fyzických i technických překážek:

- Mnoho překážek již bylo ve školách překonáno, měly by však být odstraněny i zbývající překážky, aby studující byli schopni fyzicky se dopravit do

vzdělávacích center, aby do nich mohli snadno vstoupit a mohli se v nich pohybovat.

- Vzdělávací budovy, které procházejí rekonstrukcí nebo modernizací, musí respektovat principy přístupnosti, například vytvořením multifunkčních a/nebo tichých prostor v rámci školy, stejně jako zvýšením dostupnosti flexibilního vzdělávacího vybavení.
- Měly by být k dispozici vhodné technické pomůcky a vzdělávací materiály v souladu s individuálními potřebami.

Mladí lidé diskutovali o čtyřech oblastech. První z nich bylo to, že cesta do vzdělávacích středisek může ještě stále být výzvou. Je upřednostňováno využívání veřejné dopravy, to však znamená její přizpůsobení. Speciální přeprava je považována za vhodnou alternativu pouze v případě, že nejsou jiné možnosti. Podle mladých lidí je nedostatek vhodné dopravy jeden z několika faktorů, které zabraňují studujícím navštěvovat jejich místní školu.

V rámci druhé diskutované oblasti mladí lidé uvedli, že se přístup do jejich škol zlepšil. Dali najevo jasnou spokojenost se schopností přizpůsobení a přístupností škol, ať už formální – pomocí instalace ramp, výtahů a přizpůsobených toalet – nebo kreativní, v rámci které školy a zejména spolužáci projevili ochotu pomoci v případě potíží, například pokud došlo k poruše výtahu. Je nutno dosáhnout další vylepšení týkající se zlepšení přístupu k nouzovým východům a k různým oblastem školy, jako je tělocvična a jídelna, nebo přístupu k výtahům, pokud je třeba k jejich odemčení použít klíč. Je důležité zajistit osobní bezpečnost všech studujících.

Třetí oblast se týkala zlepšení a usnadnění pohybu uvnitř školy. Mladí lidé udávali, že školy jsou vybaveny širokými chodbami a požadovaná místa jsou označena nápisy s Braillovým písmem. Tichá místa a multifunkční prostory ve školách jsou považovány za užitečné pro všechny studující a měly by být implementovány častěji. Delegáti uvedli, že vyučovací hodiny probíhají ve třídách, které jsou přístupné pro všechny spolužáky.

A nakonec, přizpůsobené technické pomůcky a materiály jsou čím dál dostupnější a představují nezbytné požadavky pro inkluzi.

Mladí studující zdůraznili, že neexistují žádná univerzální řešení a proto je velice důležité ptát se na individuální potřeby a respektovat je. Školy musí být flexibilní a musí být schopny improvizovat a hledat alternativní řešení. Zařízení v rámci škol by měla pokrývat všechny potřeby studujících.

Příklady delegátů

Přístupnost na cestě do školy:

Školní autobusy musí být přístupné. Všichni studenti musí mít možnost účastnit se všech aktivit, například sportů... (Blake, Irsko).

Přizpůsobená doprava pro studenty s tělesným postižením, nevidomí studenti ale používají veřejnou dopravu jako všichni ostatní (Reinis a Georgs, Lotyšsko; Lillý, Island; Elisabeth, Estonsko).

Máme také možnost využívat taxislužbu, rozpočet je však omezený, takže ji můžeme využít pouze několikrát (Elisabeth, Estonsko).

Přístupnost ve školách:

Škola je přístupná pro studenty s tělesným postižením i pro vozíčkáře, je vybavena např. rampami, výtahy, bezbariérovými toaletami atd. (Matteo, Itálie; Georgios, Řecko; Lillý a Hrefna, Island; Rolf a Casper, Dánsko; Dénes a Borbála, Maďarsko; Tom a Paul, Německo; Miguel Ângelo, Portugalsko; Kristina a Tova, Švédsko).

Naše škola je vybavena výtahy, je v ní ale také mnoho schodišť. Má čtyři poschodí, a pokud chcete použít výtah, musíte mít klíč, takže je to dost složité. Škola slíbila, že situaci zlepší (Eelis, Finsko).

Při plánování rekonstrukce školy je nutno vzít v potaz fyzické překážky. Z rozpočtu je třeba vyhradit dostatečné prostředky (Robert, Spojené království – Severní Irsko).

Moje škola se pokouší získat prostředky na odstranění stávajících překážek, není to však snadné (Natalia a Marcin, Polsko).

Protože rekonstrukce školy proběhla jen před dvěma lety, jsou podmínky stále velice dobré. Ve škole je však stále velký hluk, který dělají jiní studenti. To pro mě může představovat fyzickou překážku (David, Portugalsko).

Škola je vybavena výtahem, budova však není přístupná pro osoby na invalidním vozíku (Jakob, Rakousko).

Máme výtah, ale dveře není snadné otevřít (Paul, Německo).

Na chodbách mé školy jsou blikající světla, když jdete na hodinu. Škola má rampy a tyče pro osoby se sníženou pohyblivostí nebo osoby na vozíku. Učitelé

byli vyškoleni pro práci se studenty, kteří mají potíže s učením. Pomáhá nám i logopedie, abychom mohli studovat stejně jako naši vrstevníci (Javier, Španělsko).

Do třídy mě vždy někdo doprovází a pomáhá mi. Protože máme ve škole dva žáky na invalidním vozíku, škola nechala přizpůsobit výtah. V případě požáru ve škole však ještě existuje několik rizik. Jednou jsme měli ve škole požární cvičení a když jsem se potřeboval dostat o patro níž, museli mě nést jiní studenti. Měl jsem velký strach. (Lucas, Belgie – vlámská komunita).

Přístupnost ve třídě:

Škola používá Braillovo písmo pro nevidomé studenty. Vzdělávací materiály jsou přístupné v Braillově písmu (Tova, Švédsko; Reinis a Georgs, Lotyšsko; Emili a Elisabeth, Estonsko).

Mám sluchové postižení. Takže mám sluchátka, která si mohu připojit a lépe slyšet. Učitelé jsou motivováni, aby se seznámili s různými postiženími a pomohli nám je překonávat (Lucía, Španělsko).

Těžké tašky s učebnicemi mohou také představovat fyzickou zátěž. Je lepší používat e-knihy, notebooky a tablety (Dénes, Maďarsko).

3. Bourání stereotypů

Třetí zpráva, *Bourání stereotypů*, se týká konceptu toho, co je normální. Pokud přijmeme, že je každý jiný, co je pak „normální“?

- Pro podporu vzájemného respektu a tolerance je klíčové, abychom poskytovali učitelům, školskému personálu, mladým lidem, rodinám i podpůrným službám spolehlivé informace týkající se různorodých potřeb studujících.
- Rozmanitost musí být vnímána pozitivně. Sdílenou hodnotou musí být „vnímání zdravotního postižení jako normálního“.
- Každý je odlišný a každý musí být přijímán. Tolerance je založena na vzájemném pochopení.
- Vzdělávací komunita si musí být více vědoma osob s postižením a musí vůči nim být tolerantnější.

Abychom mohli zajistit přijetí této významné myšlenky, potřebujeme k tomu dobré informace, například na téma boje s diskriminací a šikanou. Pokud chceme

dosáhnout změny postoje, musí se učitelé, personál školy včetně vedení, spolužáci, rodiny a personál všech školských služeb seznámit s relevantními informacemi.

Nejlepším výsledkem bude dosažení vzájemného respektu a tolerance. Rozmanitost nepředstavuje výzvu, ale běžnou a pozitivní situaci. Zdravotní postižení není nenormální – tolerance je založena na vzájemném porozumění. Mladí lidé zdůraznili nutnost změny postojů, aby byli posuzováni podle toho, co DOKÁŽÍ, ne podle svého zdravotního postižení.

Obrázek 3: Mladí delegáti (Jack Love, Spojené království – Severní Irsko; Blake O’Gorman, Irsko; Nakita Hallissey, Irsko a Robert Gault, Spojené království – Severní Irsko) se dělí o svoje názory

Příklady delegátů

Zvýšení povědomí:

Školení týkající se boje s diskriminací a šikanou by bylo užitečné. Měli bychom být posuzováni podle toho, co dokážeme, a ne podle toho, jak vypadáme (Lucie, Česká republika).

Žáci jsou nejistí v tom, jak mají k postižením přistupovat. Cítím se ohrožený a smutný, když si mě někdo upřeně prohlíží (Johannes, Německo).

Je snadné mít problém s lidmi, které nechápete. Měli byste vysvětlovat, jaké to je, když je člověk nevidomý, aby měli lidé možnost pochopit vás (Emelie, Švédsko).

Potřebujeme více respektu a pochopení ze strany učitelů. Studenti se speciálními potřebami by se neměli cítit jako vydědění. Všechny děti se musí cítit jako součást skupiny (Jack, Spojené království – Severní Irsko).

Někteří učitelé mají pocit, že když je někdo neslyšící nebo má zdravotní postižení, je méně důležitý, než ostatní studenti. Tito učitelé by měli být vzděláni. Měli by si uvědomit, že jsme stejní, jako všichni ostatní (Céline, Florence a Lara, Lucembursko).

Domnívám se, že by společnost měla každého přijímat takového, jaký je. Nejen prostřednictvím jeho zdravotního postižení. Také prostřednictvím jeho pohlaví, rasy nebo zájmů. Domnívám se, že se nám povedlo dosáhnout dobré úrovně tolerance. Nicméně máme ještě dost práce před sebou. Nejlepším nástrojem v boji proti diskriminaci je tolerance. Musíme zvýšit povědomí o rozdílech mezi jednotlivci (Adrià, moderátorka, Španělsko).

Organizace kampaní proti šikaně. Musíme se pokusit navázat komunikaci a kontakt se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, zvat je na společenské události a k různým aktivitám (Agné a Kornelijus, Litva).

Musíme zvýšit povědomí o studentech s postižením: ostatní studenti nevědí, co mají říkat, a bojí se, že děti s postižením urazí. Učitelé potřebují další školení a školy potřebují větší podporu úřadů (Elisabeth, Estonsko).

Klíčem je komunikace. Komunikace o tom, jakých úspěchů jsme dosáhli. Sdílení zkušeností. Speciální rady s cílem zvýšit inkluzi. Pomoc z řad vrstevníků, dobrovolníci ve třídách. Učitelé by měli naslouchat studentům a plnit peer pracovníků (Derrick a Mark, Spojené království – Skotsko; Saul a Alexander, Spojené království – Anglie).

Pozitivní zkušenosti:

Někdy jsou pořádány „hodiny tolerance“. Moje škola klade důraz na rovnoprávnost (Natalia, Polsko).

Moji spolužáci o mém zrakovém postižení vtipkují. Pomáhá to a všichni jsou potom uvolněnější. Proč dochází k šikaně? Nedělají to schválně – musím se naučit přestat to brát vážně (Tova, Švédsko).

Postoj učitele mi hodně pomáhá (Isaac, Malta).

Nejdřív jsem vůbec nechápala osoby s postižením. Díky této konferenci však lépe chápu, jak se osoby s postižením cítí a jaké těžkosti musí překonávat (Lara, Lucembursko).

Nedochází u nás k žádné šikaně, jsme velice dobrá škola (Pinja, Finsko).

Pořádáme projekt, v rámci kterého mají studenti zavázané oči, aby se lépe vcítili do situace nevidomých studentů. Také jsme zkoušeli používat hole, pomocí kterých si mohou studenti vyzkoušet tělesné postižení jiných studentů (Emili, Estonsko; Eelis, Finsko; Reinis, Lotyšsko).

Od útlého věku se učíme, že každý pochází z jiného prostředí. Proto ve třídě nevěnujeme pozornost rozdílům (Lilly, Island).

4. Rozmanitost je směs, která funguje díky inkluzi

Čtvrtá zpráva se soustředí na slogan, který používají někteří mladí lidé – *Rozmanitost je směs, která funguje díky inkluzi*:

- Všichni by se měli soustředit na to, čeho lze dosáhnout, ne na to, čeho dosáhnout nelze.
- Vzdělávání musí být plně přístupné, musí respektovat potřeby všech studujících jako základ pro kvalitní vzdělávání pro všechny.
- Základním předpokladem je spolupráce mezi učiteli a dalšími odborníky, stejně jako poskytování kvalitních školicích příležitostí.
- Poskytování potřebné lidské a/nebo technické podpory ze strany učitelů i spolužáků je klíčové.

Mladí lidé zdůraznili pozitivní efekt implementace vzdělávacích opatření, například individuálních vzdělávacích plánů, přizpůsobených programů, použití technických pomůcek, podpory poskytované podpůrnými učiteli nebo asistenty, práce v malých skupinách, i flexibilní organizace zkoušek (písemné nebo ústní zkoušky, například s delším časovým limitem atd.). Zdůraznili, že pokud mají k dispozici více času, nejsou pro ně zkoušky tak stresující.

Hlavním požadavkem mladých lidí bylo, aby se učitelé a další pracovníci vždy soustředili na to, čeho lze dosáhnout, místo toho, čeho dosáhnout nelze, aby jim pomáhali a podporovali je. Věnovat pozornost potřebám všech studujících znamená posilovat silné stránky a schopnosti, a ne se zaměřovat na slabiny. Mladí lidé také zjistili, že mají právo požádat v případě potřeby o pomoc. Plně přístupné vzdělávání

představuje základ kvalitního vzdělávání pro všechny. Mladí lidé jsou si vědomi, že učitelé společně s jejich spolužáky hrají klíčovou roli při jejich podpoře. Učitelé a spolužáci potřebují více informací a další školení na různých úrovních na základě jejich jednotlivých rolí. Výsledkem bude lepší podpora a pochopení vzdělávacích potřeb.

Mladí lidé také zdůraznili potřebu lepší spolupráce mezi učiteli – nejen k dosažení požadované podpory, ale také k zajištění lepší fáze přechodu v průběhu celého jejich vzdělávání.

Příklady delegátů

Návrhy pro učitele:

Učitelé se musí soustředit na moje silné stránky a ne na moje slabé stránky (Michaela, Česká republika).

Učitelé zkoušejí věci jasně vysvětlit a poskytnout potřebnou pomoc při společném učení ve dvojici nebo ve skupině (Jakob a Til, Rakousko; Kristina, Švédsko).

Osobní zkušenosti:

Mám pocit, že se mě moje škola pokouší integrovat, zatímco jiné školy to nezkoušely. Učitel pro speciální potřeby pro mě představuje velkou pomoc (João, moderátor, Portugalsko).

S učiteli a spolužáky mám pozitivní i negativní zkušenosti. Mohou vás izolovat nebo vám pomáhat. Když jsem pro ně „zajímavý“, má to negativní dopad na moje studium (Robert, Spojené království – Severní Irsko).

Je těžké říci, co potřebuji, ale musím se naučit požádat o to a získat to (Johannes, Německo).

Všichni učitelé a spolužáci mi pomáhají a podporují mě, proto chodím do školy s radostí (Borbála, Maďarsko; Miguel Ângelo, Portugalsko).

Chci říci, že se mám ve škole moc dobře, díky spolužákům i učitelům (Georgia, Kypr).

Moje škola o mě velice dobře pečuje a je dobře přizpůsobená (Primož, Slovinsko).

Podpůrná opatření:

Máme podpůrné učitele (Jakob, Rakousko; Michaela, Česká republika; Tom, Německo; Kristina, Švédsko; Matteo, Itálie; Dénes, Maďarsko).

Učitelé čekají a pokud někdo potřebuje více času, poskytnou mu ho. Máme zvláštní místnost, kde si můžeme oddechnout a uvolnit se (Nakita, Irsko; Andrea a Isaac, Malta).

Učitelé poskytují studentům různé materiály podle jejich potřeb. Pokud je třeba, mají k dispozici čas navíc (Dénes, Maďarsko; Maroš, Slovensko).

Ve třídě mám asistenta, který mi pomáhá s porozuměním a vysvětluje mi věci v hodině (Mathilde a Thelma, Francie; Jade a Lucas, Belgie – vlámská komunita).

Škola organizuje ústní zkoušky místo písemných zkoušek (Jade a Lucas, Belgie – vlámská komunita).

Škola má speciální tiskárnu na Braillovo písmo, takže jsou všechny testy vytisknuty v Braillově písmu (Georgs, Lotyšsko).

Máme možnost rozdělit místnost a vytvořit méně hlučné zóny (Casper, Dánsko).

Ve třídě je 25–30 žáků, a to je pro moje potřeby trochu moc. Tlumočnick někdy nestíhá, ale přátelé mi vysvětlí, co se děje (Eelis, Finsko).

Zvýšení povědomí:

Myslím, že postižení je někdy trochu zanedbáváno. Mluvíme o postižení bez toho, abychom si uvědomovali, jaké utrpení to slovo skrývá. Musíme se vcítit do kůže osob s postižením. Lidé by si to měli uvědomit a pomoci osobám s postižením žít lepší život (Lorenzo, Itálie).

Moje zpráva je, že když si osoby bez postižení uvědomí, že jsou kolem nich osoby s postižením, budou se o ně chtít postarat, jako kdyby šlo o jejich bratra nebo sestru (Matteo, Itálie).

Lepší pochopení vede k menší míře šikany. Soudržnost zabraňuje šikaně (Lillý, Island; Elisabeth, Estonsko).

Neměli bychom zobecňovat – pokud vyjádřím nějakou potřebu, neznamená to, že tuto potřebu sdílejí všichni nevidomí lidé (Tova, Švédsko).

Obrázek 4: Rozhovor s Darnellem Withem z Nizozemska

5. Stát se plnohodnotnými občany

Pátá zpráva, *Stát se plnohodnotnými občany*, se týká dopadu inkluzivního vzdělávání na úplné začlenění do společnosti.

- Pokud mají být mladí lidé začlenění do společnosti, je nezbytné, aby byli začlenění do většinových škol.
- Cílem je dosáhnout, aby si všichni dokázali najít svoje místo ve společnosti.

Mladí lidé měli za to, že studující by se měli vzdělávat společně, pokud spolu chtějí žít. Uvedli, že jde o první krok v procesu směřujícím k sociální inkluzi. Čím jsou studující mladší, když se seznámí, tím lépe se seznamují se vzájemnou tolerancí a respektováním odlišností. Od útlého věku se učí komunikovat, přijímat a sdílet různé zkušenosti. Také se učí rozpoznávat silné stránky místo soustředění se na slabé stránky. Ve škole se učí být hodnoceni podle toho, co umí, ne podle svého zdravotního postižení nebo vzhledu. To zahrnuje nejen jejich inkluzi do vzdělávacích programů, ale také jejich zapojení do všech aktivit ve volném čase. Mladí lidé uvedli, že společné učení ve škole jim umožní najít vlastní místo a zapojit se do společnosti.

Příklady delegátů

Je pro nás klíčové, abychom byli zahrnuti do běžných škol, pokud chceme být zahrnuti do společnosti (Andrea a Isaac, Malta; Nathan a Loïse, Švýcarsko; Mathilde a Thelma, Francie; Adriana a Mandy, Belgie – francouzská komunita; Darnell a Vincent, Nizozemsko; Jade a Lucas, Belgie – vlámská komunita).

Všichni by měli mít šanci účastnit se všech vyučovacích hodin. Učitelé by měli zajistit, aby to bylo možné – budeme mít potom jednodušší pozici při vstupu na pracovní trh (Amund a Helene, Norsko).

Myslím, že musíme studovat společně. Protože ve společnosti jsme také všichni společně. Pokud sdílíme vzdělání, naučíme se také společnému životu. A to je něco, co nám bude pomáhat celý život. Díky těmto zdrojům se naučíme samostatnosti. Cílem je dosáhnout, aby každý našel svoje místo ve společnosti (Adrià, moderátorka, Španělsko).

Každý musí komunikovat, zapojit se a sdílet zkušenosti s jinými (Paul, Německo).

ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Výsledky slyšení i *Doporučení Lucemburska* jsou v souladu s příslušnými oficiálními evropskými i mezinárodními dokumenty z oblasti speciálních potřeb a inkluzivního vzdělávání a doplňují je.

Těchto pět výpovědí ilustruje pohled mladých lidí na vzdělávání i jejich návrhy na zlepšení. Tyto zprávy velice konkrétním a praktickým způsobem popisují některé koncepty uvedené ve studiích týkajících se inkluzivního vzdělávání. Mladí lidé zdůraznili inkluzivní vzdělávání jako otázku lidských práv a v rámci své diskuse se věnovali zejména klíčovým konceptům, jako je normalnost, tolerance, respekt a občanství. Také popisovali, co pro ně znamená univerzální design a proč mají podpora a pomoc vrstevníků, kooperativní učení a individualizované programy pozitivní efekt na jejich vzdělávání.

Mladí studující výslovně uvedli, že jejich názory by měly být brány v potaz při jakémkoli rozhodování, které se jich týká. K dosažení skutečné inkluze je nutno skutečně konat ve spolupráci se všemi zainteresovanými stranami. Učitelé a vedení škol by měli spolupracovat na zajištění inkluze, spolužáci by si měli vzájemně pomáhat, odborná příprava učitelů by měla zajistit, že budou učitelé vědět, jak mají poskytovat nejlepší vzdělání pro všechny a vzájemně se podporovat, podpůrní učitelé by měli pomáhat a nedělat práci místo studujícího, a všechny strany by se měly soustředit na řešení situací a nejednat až na základě problémů.

Delegáti zdůraznili, že i když je zajímaví praktické podrobnosti, hlavní oblasti zlepšení se týkají postojů a překonávání předsudků.

Uznali, že ve většině případů jsou učitelé a spolužáci tolerantní a přistupují k jejich zdravotním postižením s pochopením, pokud mají dost času na pochopení situace. Výjimky jsou velice vzácné.

Důraz by měl být kladen na zvyšování povědomí o zdravotním postižení, aby byli lidé lépe informováni o potřebách a silných stránkách osob s postižením. Je důležité nezobecňovat. To, že něco funguje pro jednu osobu se zdravotním postižením, neznamená, že všichni studující se zdravotním postižením jsou stejní.

Konečně, inkluze se netýká jen osob se zdravotním postižením, ale také inkluze osob z různých poměrů. Někteří z mladých účastníků uvedli, že trpěli dvojí diskriminací, protože jednak měli zdravotní postižení a jednak pocházeli z jiné kulturní skupiny než jejich vrstevníci nebo byli přistěhovaleckého původu.

Doporučení Lucemburska byla představena ke zvážení a jako základ pro případnou další činnost Radě ministrů v průběhu setkání „Vzdělávání, mládež, kultura a sport“ 23. listopadu 2015, a Radě pro vzdělávání 2–3. prosince 2015.

Obrázek 5: Účastníci evropského slyšení

CS

Sekretariát:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel. č.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelář v Bruselu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel. č.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

